

Christer Nyström

SVENSK PLANTPRODUKTION 1989

I föreliggande nummer redovisas ungefärliga uppskattningar rörande svensk produktion av skogsträdsplanter. Jämförelser görs också med situationen år 1981, då det senast gjordes en mer omfattande undersökning av liknande slag, för att se vilka förändringar som inträffat sedan dess. Som bilaga finns också en förteckning med adress och telefonnummer till svenska plantproducenter.

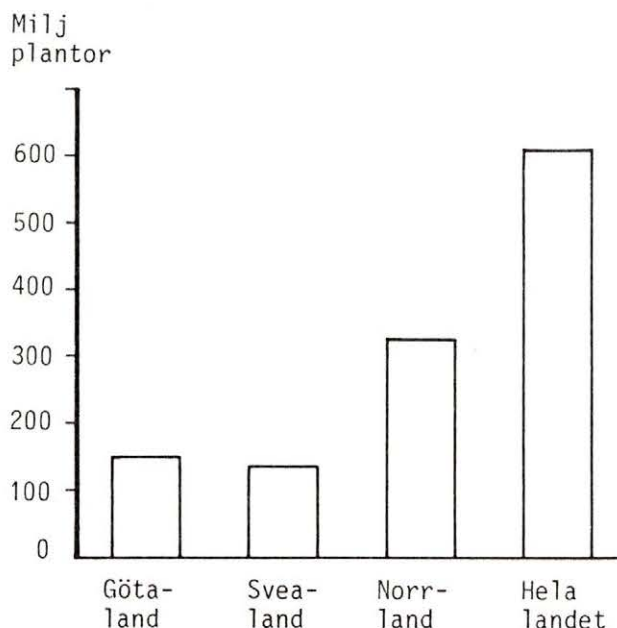
Allmänt

En liknande undersökning publicerades i PLANTNYTT 1983:3, avseende plantproduktionen år 1981. Den strukturrationalisering som då pågick för fullt har fortsatt med oförminskad kraft under hela årtiondet. Detta har bl.a. resulterat i en fortsatt koncentration till mycket stora enheter. Intressant är dock att notera tillkomsten av många små privata producenter. Täckrotsplantorna har också fortsatt att utöka sin marknadsandel, medan barrotsplantorna går tillbaka. Mycket stora förändringar har också skett beträffande marknadsandelarna för de olika behållarsystemen. Sedan 1981 har också ett par helt nya behållarsystem tagits i bruk.

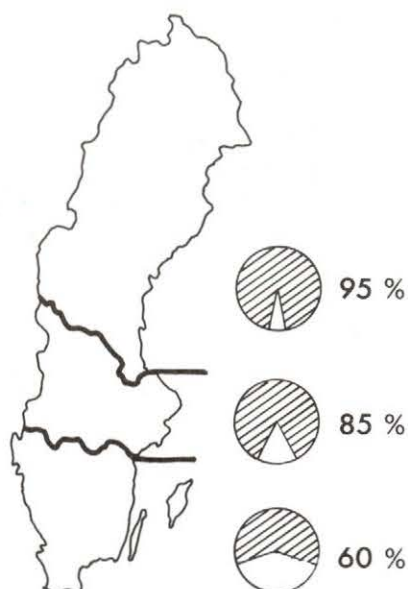
Plantproduktion totalt

Den uppskattade produktionen av planter har ökat starkt sedan 1981. Totalt producerades under 1989 drygt 610 miljoner planter enligt uppgifter från plantskolorna själva. Detta skall ställas mot 423 miljoner för åtta år sedan. Siffrorna är dock inte direkt jämförbara eftersom 1981 års siffror avser levererade planter. Det är emellertid rimligt att antaga att andelen osålda planter är långt mindre än 30 %. Denna siffra skulle annars

innebära att andelen levererade planter varit i stort sett oförändrad över perioden.

Figur 1. Antalet producerade planter 1989.

Figur 2. Täckrotsplantornas ungefärliga andel av totalproduktionen i olika delar av landet.

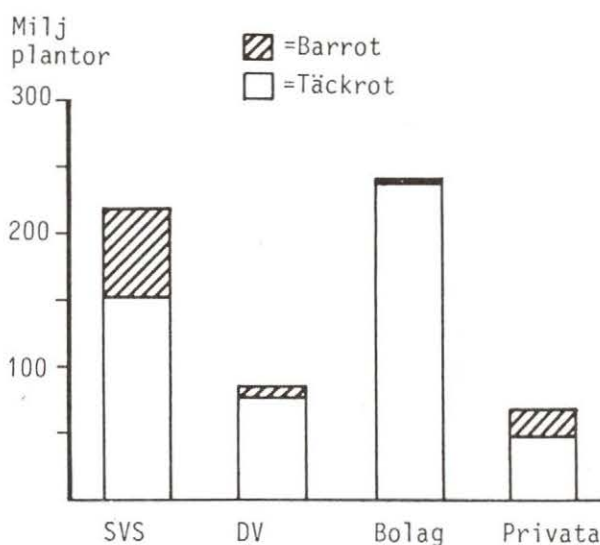
Så sent som 1975 dominerade fortfarande barrotsplantorna. Marknadsandelen var då en bit över 60 %. Sex år senare hade täckrotsplantorna blivit den dominerande planttypen. Skillnaden var emellertid inte så stor. Barrotsplantornas andel var fortfarande så pass hög som 45 %. Stora regionala skillnader fanns. I Norrland var barroten redan 1981 nästan helt försvunnen. I södra Sverige däremot dominerade denna planttyp mycket eftertryckligt och hade nära 90 % av totala marknaden. Idag kan konstateras att täckrotsplantans segertåg har dragit vidare söderut (figur 2). Från att ha haft halva marknaden i Svealand 1981 är siffran nu uppe i 85 %. I Götaland har under samma tidsperiod en tioprocentig marknadsandel utvecklats till att omfatta hela 60 %. I Norrland har andelen täckrot legat ganska konstant på 95 % under hela 80-talet.

Ägarkategorier

Minskningen av barrotsproduktionen har medfört att ett antal plantskolor lagts ned. I flera fall har emellertid produktionen lagts om till täckrot varför nedläggning kunnat undvikas.

På täckrotssidan finns betydligt fler producenter idag än 1981. 35 plantskolor uppger idag en produktion på minst en miljon plantor per år jämfört med 28 stycken för åtta år sedan. Därtill kommer ett flertal

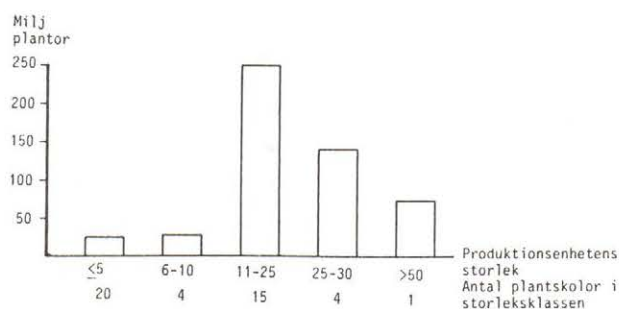
plantskolor med produktion under en miljon som i de flesta fall startat sin verksamhet de senaste åren. Av figur 3 framgår vilka kvantiteter som produceras, uppdelat på olika ägarkategorier. De större bolagen samt SVS dominerar ganska eftertryckligt. Båda dessa kategorier har också ökat sin produktion jämfört med 1981. De privata producenterna har också ökat sin produktion kraftigt. Domänverket ligger däremot totalt sett kvar ungefär på samma nivå som för åtta år sedan.

Figur 3. Plantproduktionens fördelning på olika ägarkategorier 1989.

Plantskolornas storlek.

Här har betydande förändringar ägt rum (4). Vid föregående undersökning producerade mer än varannan täckrotsplantskola mindre än 5 miljoner plantor per år. Hos SVS, DV och bolagen är det idag bara någon enstaka som ligger under denna gräns. Däremot har det, som tidigare nämnts, vuxit fram ett antal mindre privata producenter den senaste tiden. Dessa ligger till övervägande del på en produktion betydligt under 5 miljoner. Även den krympande barrotsodlingen har rationaliserats till större enheter än tidigare. Genomsnittsplantskolan producerar även här mer än 5 miljoner plantor per år. De riktigt stora plantskolorna producerar dock alla täckrotsplantor. Totalt finns i landet tolv plantskolor med en uppgiven produktion på 20 miljoner eller mer. Ingen av dessa är privatägd. Flertalet är belägna i norra Sverige.

Figur 4. Totala täckrotsproduktionen fördelad efter storlek på produktionsenheten.

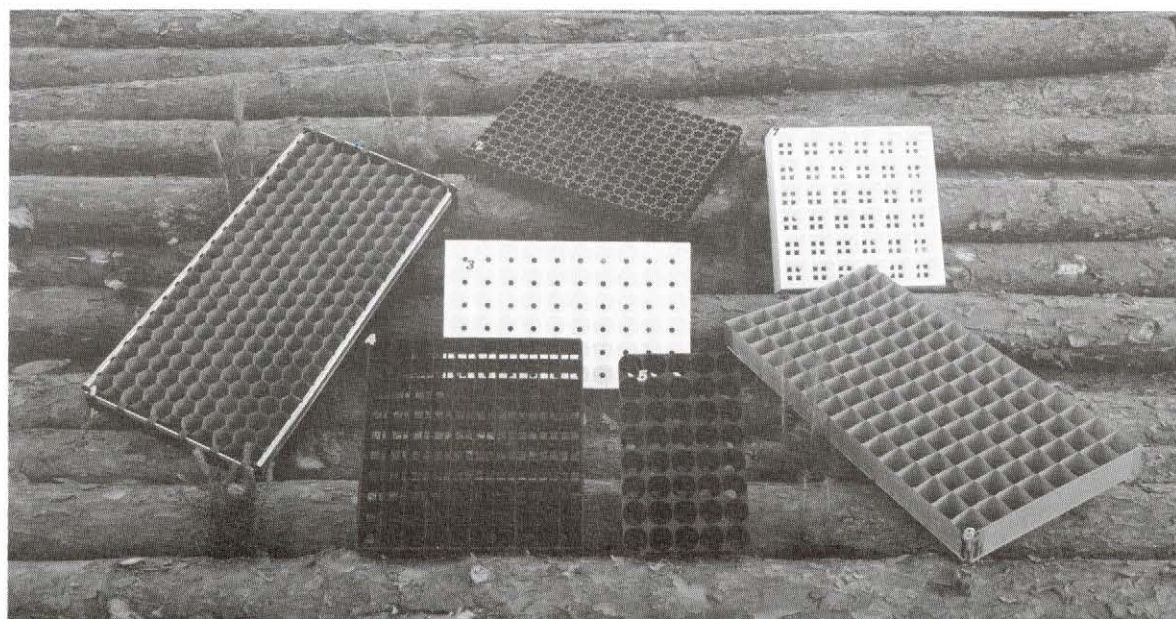
Behållartyper

Även här har mycket stora förändringar ägt rum. 1981 odlades fortfarande nära 60 % av alla täckrotsplantor i olika typer av paperpot. Denna planttyp har numera ersatts av Ecopot som dock bara förmått att ta cirka 13 % av marknaden. Paperpots dominerande ställning har istället övertagits av HiKo-systemet. Från 32 % marknadsandel har man nu ökat till drygt 39 %. Efter HiKo följer två system som är så nya att de inte finns representerade i föregående undersök-

ning. Störst av dessa är Blockplant (17 %) följt av Plantsystem 80 (13 %). Ytterligare ett helt nytt system har tagit en större del av marknaden, nämligen Flexipot (11 %). Små marknadsandelar innehas nu liksom tidigare av Cellpot och Combicell. Ett flertal mindre system har försvunnit under perioden. Till dessa hör bl.a Odlingsplattan och Rockwool.

Tabell 1. Behållartyper använda i täckrotsproduktion.

Behållartyp	Andel av marknaden i %	
	1981	1989
Paperpot	59	-
HiKo	32	39
Blockplant	-	17
Planta 80	-	13
Ecopot	-	13
Flexipot	-	11
Cellpot	5	3
Combicell	3	4
Övriga	1	-
Summa	100	100

Figur 5. De sju dominerande täckrotssystemen: 1. Ecopot 2. Planta 80 3. Cellpot 4. Blockplant 5. Hiko 6. Combicell 7. Flexipot.

Slutord

Täckrotsplantorna har under de senaste åren tagit stora marknadsandelar i södra och mellersta Sverige. Detta var ganska väntat redan vid tidpunkten för förra undersökningen. Mindre väntat var kanske att det inte i någon större utsträckning satsats på glesare odling i större substratvolym. Tvååriga, stora, täckrotsplantor har allmänt ansetts vara ett måste på större delen av södra Sveriges marker, främst beroende på stark vegetationskonkurrens. Den genomsnittliga substratvolymen har dock ökat något under perioden.

Oväntat är också att det finns fler olika odlingssystem med betydande marknadsandelar än för åtta år sedan. Då dominerade två olika system mycket klart. Idag finns hela fem olika system av betydelse.

1980-talet har präglats av stora satsningar på såväl nya odlingssystem som rationali-

seringar och sammanslagningar till större produktionsenheter. Detta arbete är på många håll avslutat idag och de närmaste åren kommer troligen inte att innebära några större förändringar i plantproduktionens storlek eller sammansättning. Svårbedömda faktorer i detta sammanhang är huruvida lagar och förordningar kommer att ändras eller ej samt hur stor del nedlagd åkermark som verkligen kommer att planteras med skog. Efterfrågan på lövplantor steg lavinartat fram till ifjol varefter intresset plötsligt avtagit i år. Orsaken är främst de svåra viltskadorna i nyanlagda planteringar. De skydd som finns idag, t.ex. stängsling och plantrör anses av många, trots omfattande bidragsmöjligheter, vara alltför dyra. Utveckling pågår emellertid och en viss ökning av lövträdsproduktionen kan förväntas på några års sikt.

Författare till artikeln är Christer Nyström, Inst f skogsproduktion, SLU, Garpenberg.